

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут оперативно-рятувальних сил
Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»
циклу обов'язкової професійної підготовки
за освітньо-професійною програмою
«Екстремальна та кризова психологія»

підготовки бакалавра у галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах на 2025-2026
навчальний рік.
Протокол від «29» серпня 2025 року № 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Експериментальна психологія»

2025 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Експериментальна психологія є однією із найцікавіших і водночас найскладніших для розуміння галузей психологічної науки. Володіння нормативами експериментальної психології забезпечує здобувачу вищої освіти орієнтування у методології та методах вивчення особистості.

Вивчення особливостей застосування експериментального та інших методів в психології є важливим компонентом професійної підготовки психолога, що допомагає йому дослідити не тільки характеристики психічних явищ, а й причини їх виникнення, науково обґрунтовано прогнозувати прояви певних психічних закономірностей. Саме тому курс «Експериментальна психологія» є одним із базових у підготовці психологів.

Основний результат, якого мають досягти здобувачі вищої освіти у ході вивчення навчальної дисципліни, є закладання засад психологічної культури їх професійного мислення щодо підготовки та проведення експериментального та прикладного дослідження. З метою активізації самостійної роботи програма містить семінарсько-практичні заняття, а також перелік завдань для самостійної роботи. Для підсумкового контролю програмою курсу передбачено проведення іспиту.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Боснюк Валерій Федорович, заступник начальника кафедри психології діяльності в особливих умовах навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил, кандидат психологічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, викладацька кафедри ПДОУ.
E-mail	bosniuk_valerii@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	- статистичні методи аналізу психологічних даних; - психологія копінг-поведінки в різноманітних ситуативних контекстах; - дослідження ментальних ресурсів особистості. - позитивна психологія.
Професійні здібності	- професійні знання і значний досвід роботи аналізу даних в статистичних пакетах SPSS Statistics, Statistica, Jamovi, JASP; - навички аналізу даних в мові програмування R.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1. Валерій Олефір, Валерій Боснюк. Розрахунок обсягу вибірки як наріжний камінь планування наукового дослідження. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. Випуск 9, 2021. С. 186-195. https://doi.org/10.30970/PS.2021.9.24 2. Олефір В.О., Боснюк В.Ф., Малофейкіна К.О.

	Валідизація і вимірювальна інваріантність української версії шкали позитивних і негативних переживань (SPANE). Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія». Випуск 71, 2021. С. 34-42. https://doi.org/10.26565/2225-7756-2021-71-04 3. Валерій Боснюк. Роль показника розміру ефекту в сучасних психологічних дослідженнях. Проблеми екстремальної та кризової психології 2021. № 2(2). С. 97-109. https://doi.org/10.52363/dcpp-2021.2.9 4. Олефір В.О., Боснюк В.Ф. Моделювання структурними рівняннями у психологічних дослідженнях. Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології: монографія. Том II / за зал ред. В. П. Садкового, О. В. Тімченка; НУЦЗУ. Х.: ФОП Панов Л.М., 2022. С. 385-404. 5. Олефір В. О., Боснюк В. Ф. Адаптація шкали психологічного капіталу (ПсиКап-12С). Інсайт: психологічні виміри суспільства. 2023. № 9. С. 50–71. https://doi.org/10.32999/KSU2663-970X/2023-9-4 (Scopus) 6. Валерій Олефір, Валерій Боснюк Адаптація українськомовної версії шкали задоволеності життям Е. Дінера. Наука і освіта. №2. 2024. С. 64-72. https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-2-9 7. Олефір В., Боснюк В. Українськомовна адаптація шкали задоволеності базових психологічних потреб. Інсайт: психологічні виміри суспільства, № 12. 2024. С. 18-43. https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-2 (Scopus) 8. Боснюк В.Ф. Інструменти розрахунку обсягу вибірки в психологічному науковому дослідженні. Цифрова трансформація освіти: традиційні інструменти та штучний інтелект : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 26 травня – 6 липня. 2025 року. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 15-19.
--	--

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга з 15.00 до 16.00. В разі додаткової потреби здобувача в

консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: сформувати у здобувачів вищої освіти теоретичні знання та практичні навички, необхідні для планування, проведення, аналізу та інтерпретації експериментального та емпіричного дослідження; розвинути здатність до критичної оцінки дослідницьких даних, формування гіпотез і обґрунтування висновків.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна, вечірня)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	обов'язкова професійна	
Навчальний рік	2025-2026	
Семестри	5, 6	5, 6
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	5,5	5,5
- загальна кількість годин	165	165
- кількість модулів	2	2
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
- лекції	36	10
- практичні заняття	10	4
- семінарські заняття	34	-
– курсова робота	30	30
- самостійна робота	85	151
- індивідуальні завдання	на вибір	
Форма підсумкового контролю	диференційований залік, іспит, курсова робота	

Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: загальна психологія, психодіагностика, математичні методи в психології.

Постреквізити: атестаційний екзамен, виконання та захист кваліфікаційної роботи.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.	ПР 4.
Обирати та застосовувати валідний і надійний	ПР 5.

психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.	
Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.	ПР 6.
Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.	ПР 7.
Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефаківців.	ПР 8.
Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).	ПР 9.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Здатність бути критичним і самокритичним.	ЗК 5.
Здатність приймати обґрунтовані рішення.	ЗК 6.
Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	ЗК 7.
Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.	СК 5.
Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.	СК 6.
Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.	СК 7.
Здатність дотримуватися норм професійної етики.	СК 10.

Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. «МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»

Змістовний модуль 1. Експериментальна психологія як наука. Система методів дослідження психіки

Тема 1.1. Психологія як наука про людину

Тема 1.2. Методологічні принципи психології як науки про людину

Тема 1.3. Планування наукового дослідження

Тема 1.4. Неекспериментальні методи дослідження психіки

Змістовний модуль 2. Метод психологічного експерименту

Тема 2.1. Характеристика методу психологічного експерименту

Тема 2.2. Валідність та загрози валідності експерименту

Тема 2.3. Характеристика і особливості експериментальних планів

Тема 2.4. Квзіексперементаьні пани
Підсумкова модуьна робота 1
Диференційований залік

МОДУЛЬ 2. «СУЧАСНІ МЕТОДИ АНАЛІЗУ ТА ВИМІРЮВАННЯ У ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ»

Змістовний модуль 3. Статистичний аналіз, інтерпретація та представлення результатів психологічних досліджень

Тема 3.1. Реплікаційна криза в психології та шляхи її подолання

Тема 3.2. Вибірка і генеральна сукупність, інтернет дослідження

Тема 3.3. Оцінка розміру ефекту та основні ідеї мета-аналізу

Тема 3.4. Базові методи статистичного аналізу результатів психологічних досліджень

Тема 3.5. Представлення результатів наукового дослідження.

Змістовний модуль 4. Проблема вимірювання в психології та кореляційні дослідницькі плани

Тема 4.1. Плани кореляційних досліджень в психології.

Тема 4.2. Проблема вимірювання в психології.

Тема 4.3. Психометрична парадигма конструювання тестів.

Тема 4.4. Експериментальна психосемантика.

Підсумкова модуьна робота 2

Іспит

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (очна форма: денна, вечірня):

Назви модулів та тем	Кількість годин за формами навчання					
	усього	у тому числі				
		лекції	семінар. заняття	практ. заняття	самостійна робота	поточний контроль
5 - й семестр						
МОДУЛЬ 1. «МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»						
Змістовний модуль 1. Експериментальна психологія як наука. Система методів дослідження психіки						
Тема 1.1. Психологія як наука про людину	7	2	2		3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 1.2. Методологічні принципи психології як науки про людину	7	2	2		3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 1.3. Планування наукового дослідження	7	2	2		3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 1.4.	9	2	4		3	усні та письмові

Неекспериментальні методи дослідження психіки.						опитування, індивідуальні завдання
Разом за змістовним модулем 1	30	8	10		12	
Змістовний модуль 2. Метод психологічного експерименту						
Тема 2.1. Характеристика методу психологічного експерименту	7	2	2		3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2.2. Валідність та загрози валідності експерименту	7	2	2		3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2.3. Характеристика і особливості експериментальних планів	7	2	2		3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2.4. Квазіекспериментальні плани	7	2	2		3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Разом за змістовним модулем 2	28	8	8		12	
Підсумкова модульна робота 1	6		2		4	письмові завдання
Разом за модуль 1	64	16	20		28	
6 - й семестр						
МОДУЛЬ 2. «СУЧАСНІ МЕТОДИ АНАЛІЗУ ТА ВИМІРЮВАННЯ У ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ»						
Змістовний модуль 3. Статистичний аналіз, інтерпретація та представлення результатів психологічних досліджень						
Тема 3.1. Реплікаційна криза в психології та шляхи її подолання.	6	2	2		2	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 3.2. Вибірка і генеральна сукупність, інтернет дослідження.	6	2		2	2	усні та письмові опитування, створення тесту в гугл-формі
Тема 3.3. Оцінка розміру ефекту та основні ідеї мета-аналізу.	7	2	2		3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 3.4. Базові методи статистичного аналізу результатів психологічних досліджень.	11	4		4	3	усні та письмові опитування, робота в статистичних програмах
Тема 3.5. Представлення результатів наукового	8	2	2	2	2	усні та письмові опитування,

дослідження.						аналіз наукових статей
Разом за змістовним модулем 3	38	12	6	8	12	
Змістовний модуль 4. Проблема вимірювання в психології та кореляційні дослідницькі плани						
Тема 4.1. Плани кореляційних досліджень в психології.	7	2	2		3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 4.2. Проблема вимірювання в психології.	7	2	2		3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 4.3. Психометрична парадигма конструювання тестів.	6	2	2		2	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 4.4. Експериментальна психосемантика.	7	2		2	3	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Разом за змістовним модулем 4	27	8	6	2	11	
Підсумкова модульна робота 2	6		2		4	письмові завдання
Разом за модуль 2	71	20	14	10	27	
Курсова робота	30				30	захист КР
ВСЬОГО	165	36	34	10	85	

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Експериментальна психологія».

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна (дистанційна) форма):

Назви модулів та тем	Кількість годин за формами навчання					
	усього	у тому числі				
		лекції	семінар. заняття	практ. заняття	самостійна робота	поточний контроль
5 - й семестр						
МОДУЛЬ 1. «МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»						
Змістовний модуль 1. Експериментальна психологія як наука. Система методів дослідження психіки						
Тема 1.1. Психологія як наука про людину	7				7	індивідуальні завдання
Тема 1.2. Методологічні принципи психології як науки про людину	7				7	індивідуальні завдання

Тема 1.3. Планування наукового дослідження	7				7	індивідуальні завдання
Тема 1.4. Неекспериментальні методи дослідження психіки.	9				9	індивідуальні завдання
Разом за змістовним модулем 1	30				30	
Змістовний модуль 2. Метод психологічного експерименту						
Тема 2.1. Характеристика методу психологічного експерименту	7	2			5	індивідуальні завдання
Тема 2.2. Валідність та загрози валідності експерименту	7		2		5	індивідуальні завдання
Тема 2.3. Характеристика і особливості експериментальних планів	7				7	індивідуальні завдання
Тема 2.4. Квазіекспериментальні плани	7				7	індивідуальні завдання
Разом за змістовним модулем 2	28	2	2		24	
Підсумкова модульна робота 1	6				6	письмові завдання
Разом за модуль 1	64	2	2		60	
6 - й семестр						
МОДУЛЬ 2. «СУЧАСНІ МЕТОДИ АНАЛІЗУ ТА ВИМІРЮВАННЯ У ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ»						
Змістовний модуль 3. Статистичний аналіз, інтерпретація та представлення результатів психологічних досліджень						
Тема 3.1. Реплікаційна криза в психології та шляхи її подолання.	6	2			4	індивідуальні завдання
Тема 3.2. Вибірка і генеральна сукупність, інтернет дослідження.	6				6	індивідуальні завдання
Тема 3.3. Оцінка розміру ефекту та основні ідеї мета-аналізу.	7	2			5	індивідуальні завдання
Тема 3.4. Базові методи статистичного аналізу результатів психологічних досліджень.	11				11	індивідуальні завдання
Тема 3.5. Представлення	8				8	індивідуальні завдання

результатів наукового дослідження.						
Разом за змістовним модулем 3	38	4			34	
Змістовний модуль 4. Проблема вимірювання в психології та кореляційні дослідницькі плани						
Тема 4.1. Плани кореляційних досліджень в психології.	7	2			5	індивідуальні завдання
Тема 4.2. Проблема вимірювання в психології.	7		2		5	індивідуальні завдання
Тема 4.3. Психометрична парадигма конструювання тестів.	6	2			4	індивідуальні завдання
Тема 4.4. Експериментальна психосемантика.	7				7	індивідуальні завдання
Разом за змістовним модулем 4	27	4	2		21	
Підсумкова модульна робота 2	6				6	письмові завдання
Разом за модуль 2	71	8	2		61	
Курсова робота	30				30	захист КР
ВСЬОГО	165	10	4		151	

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Експериментальна психологія».

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1.1. Розвиток наукових парадигм в психології	2
2.	Тема 1.2. Методологічні принципи психології	2
3.	Тема 1.3. Етика та етапи наукового дослідження	2
4.	Тема 1.4. Неекспериментальні методи дослідження психіки	4
5.	Тема 2.1. Експериментальний метод в психології	2
6.	Тема 2.2. Зовнішня та внутрішня валідність експерименту	2
7.	Тема 2.3. Доекспериментальні та істинні експериментальні плани	2
8.	Тема 2.4. Квазіекспериментальні плани та дизайни дослідження для маленьких вибірок	2
9.	Підсумкова модульна робота 1	2
10.	Тема 3.1. Шляхи подолання реплікаційної кризи в	2

	психології	
11.	Тема 3.3. Місце мета-аналізу в психологічних дослідженнях	2
13.	Тема 3.5. Особливості презентації результатів статистичного аналізу нефаховій аудиторії.	2
14.	Тема 4.1. Проблеми кореляційних досліджень. Кореляційні дослідницькі плани.	2
15.	Тема 4.2. Проблема вимірювання в психології	2
16.	Тема 4.3. Психометричні характеристики тестів	2
17.	Підсумкова модульна робота 2	2
	Разом	34

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 3.2. Особливості формування та розрахунку обсягу вибірки в дослідженні	2
2.	Тема 3.4.1. Аналіз результатів досліджень за допомогою статистичних пакетів аналізу даних.	2
3.	Тема 3.4.2. Стратегії статистичного доказу ефективності експериментального впливу.	2
4.	Тема 3.5. Представлення результатів дослідження в графіках та таблицях.	2
5.	Тема 4.4. Конструювання тесту в межах психосемантичної парадигми.	2
	Разом	10

Індивідуальні завдання (орієнтовна тематика індивідуальних завдань)

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах.

Перелік рекомендованих індивідуальних завдань у 5 семестрі:

1. Що робить психологію наукою?
2. Проаналізуйте основні аспекти внеску українських дослідників у розвиток експериментальної психології як галузі психологічних знань.
3. Порівняйте і встановіть розбіжності між основними психологічними школами з точки зору їх дослідницьких інтересів та методологій.
4. Проблеми, що виникають у процесі експериментального дослідження психіки
5. Порівняйте існуючі класифікації психологічних методів і виокреміть критерії, що були покладені в основу кожної з них. Яка з класифікацій Вам здається найбільш повною і обґрунтованою? Чому?
6. Здійсніть порівняльний аналіз та дайте характеристику природничо-наукової та гуманітарної парадигми дослідження особистості.
7. Основні способи ведення бесіди. Особливості бесіди з дітьми.
8. Планування експерименту в психології. Етапи проведення цілісного експериментального дослідження.
9. За яких умов використовують експериментальні плани для одного досліджуваного? У яких галузях психології вони застосовуються?
10. У чому полягають особливості факторних планів за методом латинського і греко-латинського квадратів?
11. Чим відрізняються факторні експериментальні плани від однофакторних? Дайте визначення понять «основний ефект» і «ефект взаємодії змінних». Наведіть приклади різних варіантів взаємодії. Проілюструйте їх графічно.
12. Наведіть основні типи квазіекспериментальних планів. Проілюструйте їх прикладами реальних або гіпотетичних експериментів.
13. Що важливіше: наукова новизна експерименту чи дотримання етичних норм?
14. Чи варто проводити експерименти з психології на дітях, якщо це може дати унікальні результати?
15. Що краще для психології: контрольована лабораторія чи «жива» реальність?
16. Чи можна виправдати маніпуляцію свідомістю учасників заради досягнення істинних результатів?
17. Що важливіше: точність вимірювань чи екологічна валідність (наближеність до реальності)?
18. Чи повинні експериментальні дані бути універсальними для всіх культур, чи вони завжди залишатимуться культурно специфічними?
19. Краще мати експеримент з невеликою вибіркою, але високим контролем, чи з великою вибіркою, але менш контрольованими умовами?
20. Що має пріоритет: інтереси науки чи психологічний комфорт учасників експерименту?
21. Чи можливо зробити психологічний експеримент настільки об'єктивним, щоб у ньому не було «людського фактору»?

22. Чи може майбутнє психологічного експерименту повністю перейти у сферу цифрових технологій (онлайн, VR, штучний інтелект), чи живий контакт незамінний?

23. Специфіка патопсихологічного експерименту.

24. Які обмеження накладає етика на проведення експериментів у клінічній психології?

25. Сучасні етичні стандарти та кодекси в роботі психолога в Україні та за кордоном при проведенні досліджень з людьми.

26. Характеристика та аналіз найжорстокіших експериментів в психології.

27. Експерименти у медичній психології, психотерапії та консультуванні.

28. Правове регулювання психологічних досліджень.

29. Наукове шахрайство та чистота експерименту.

30. Оцінка вартості: аналіз затрат та ефективності експерименту.

31. Критика експериментальної психології.

32. Експеримент в психології – аргументи «за» та «проти» застосування.

33. Проблема невірних узагальнень як артефактних висновків.

34. Методи вивчення документів. Основні етапи контент-аналітичного дослідження.

35. Специфіка біографічного методу. Основні джерела біографічної інформації. Різновиди біографічного методу, їх характеристика.

Перелік рекомендованих індивідуальних завдань у 6 семестрі:

1. Можливі шляхи подолання кризи відтворення результатів психологічного дослідження.

2. Сучасний стан статистичного аналізу даних та його перспективи.

3. Розповсюджені помилки в інтерпретації р-значення статистичної значущості при перевірці гіпотез.

4. Розмір ефекту як показник практичної значущості дослідження.

5. Проблема та особливості визначення обсягу вибірки в дослідженні.

6. Мета-аналіз як інструмент доказової психології.

7. Проблема пропущених даних у психологічних дослідженнях.

8. Проблема вибору коефіцієнта кореляції в психологічному дослідженні.

9. Методи оцінки статистичної значущості відмінностей між вибірками дослідження.

10. Основні принципи якісного візуального відображення наукових результатів.

11. Аналіз графіків представлення результатів дослідження в залежності від типів даних.

12. Особливості представлення результатів дослідження в таблицях.

13. Проблема, методи виявлення і контролю ефектів схильності давати респондентами соціально бажані відповіді при тестуванні.
14. Проблема узагальнення результатів психологічних досліджень.
15. Характеристика методу контент-аналізу.
16. Характеристика методу мета-аналізу.
17. Особливості інтернет тестування в психології.
18. Особливості комп'ютерного адаптивного тестування.
19. Специфіка психосемантичних методів вивчення особистості.
20. Порівняльний аналіз психометричної та психосемантичної парадигм конструювання тестів і шкал.
21. Проблеми використання методу моделювання в психології.
22. Основні напрямки експериментального моделювання в психології.
23. Сутність кроскультурного дослідження. Специфіка планування та проведення кроскультурного дослідження.
24. Специфіка психогенетичного дослідження. Система психогенетичних методів, їх характеристика.
25. Чи можливо створити універсальні психологічні шкали, які були б однаково валідними для всіх культур?
26. Наскільки точним може бути вимірювання суб'єктивних психологічних явищ (емоцій, мотивації, цінностей)?
27. Чи завжди кількісні методи вимірювання краще за якісні у психології?
28. Наскільки кореляційні дослідження дозволяють робити висновки про причинно-наслідкові зв'язки?
29. Чи варто психології орієнтуватися на стандарти вимірювання з природничих наук, чи потрібна власна специфіка?
30. Чи можна виміряти такі складні конструкти, як «щастя» або «інтелект», без спрощення їх сутності?
31. Чи не обмежує кореляційний підхід можливість виявлення глибинних механізмів психіки?
32. Чи має майбутнє психологія без єдиної системи вимірювань, подібної до фізики чи хімії?
33. Наскільки сучасні технології (big data, аналіз поведінкових даних онлайн) здатні розв'язати проблему вимірювання у психології?
34. Наскільки залежність від кількісних методів аналізу обмежує розвиток психологічної науки?
35. Наскільки великою є проблема «p-hacking» у сучасній психології?
36. Чи можна вважати якісні методи інтерпретації результатів рівноцінними статистичним?
37. Чи не створює надмірне використання складної статистики бар'єр для доступності психологічних знань?
38. Якісніше представлення результатів: у вигляді таблиць і графіків чи у вигляді словесного опису?
39. Чи повинні психологи більше орієнтуватися на практичну значущість результатів, а не лише на статистичну?

40. Наскільки впливає особистість дослідника на інтерпретацію статистичних даних?

Орієнтовна тематика курсових робіт

1. Роль емоційного інтелекту в процесі адаптації особистості до професійної діяльності.
2. Особливості життєстійкості працівників ДСНС України.
3. Особливості прояву психічних станів курсантів, які заступають на чергування в НПРЧ.
4. Роль особистісних властивостей при виборі стратегій поведінки в умовах стресу.
5. Дослідження динаміки комунікативної сфери курсантів НУЦЗ України.
6. Особливості емоційного стану працівників ДСНС.
7. Мимовільний інтелектуальний контроль як фактор поведінки в конфліктних ситуаціях.
8. Фактори соціально-психологічної згуртованості працівників пожежно-рятувальних підрозділів.
9. Роль особистісних якостей в процесі прийняття рішень особистістю в напружених умовах діяльності.
10. Особливості ціннісних орієнтацій у майбутніх представників ризиконебезпечних професій.
11. Психологічні особливості професійної відповідальності рятувальника.
12. Особистісні якості рятувальників в залежності від стажу роботи.
13. Когнітивні стилі як фактори прийняття рішень працівниками оперативно-рятувальних підрозділів в умовах невизначеності.
14. Гумор як ресурс подолання стресових ситуацій особистості.
15. Психологічні особливості іміджу рятувальників.
16. Взаємозв'язок особистісних якостей рятувальника з стратегіями прийняття рішень.
17. Взаємозв'язок емоційного ресурсу рятувальника з захисно-копінговою поведінкою.
18. Стан стомлення та його вплив на ефективність професійної діяльності.
19. Особливості девіантної поведінки курсантів різноманітних силових структур України.
20. Психологічні детермінанти професійної деформації рятувальника.
21. Особливості розвитку ПТСР у працівників ДСНС.
22. Особливості психологічної стійкості у рятувальників.
23. Особливості психічної надійності курсантів ризиконебезпечних професій.
24. Соціально-психологічні чинники розвитку толерантності психолога у процесі професійного розвитку.
25. Особливості задоволеності життям працівників ДСНС.

26. Особливості взаємозв'язку соціального інтелекту рятувальників з комунікативною компетентністю.

27. Гендерні особливості емоційної сфери курсантів НУЦЗ України.

28. Взаємозв'язок гендерно-статевих особливостей курсантів НУЦЗ України з успішністю навчальної діяльності.

29. Особливості психічної саморегуляції працівників служби швидкої медичної допомоги.

30. Самостійність як навчально важлива якість курсантів НУЦЗ України.

31. Встановлення професійної ідентичності майбутніх психологів НУЦЗ України.

32. Динаміка навчально важливих якостей в професійному встановленні курсантів-рятувальників.

33. Особливості мотивації тривожних курсантів.

34. Особистісні ресурси адаптації працівників ДСНС до професійної діяльності.

35. Вплив рівня згуртованості колективу на мотивацію трудової діяльності.

36. Життєві стратегії рятувальників різних вікових періодів.

37. Психологічні особливості розвитку професійних творчих здібностей майбутніх психологів ДСНС.

38. Індивідуально-психологічні особливості рятувальників з різним рівнем психологічного благополуччя.

39. Психологічні особливості переживання посттравматичного стресового розладу учасниками зони антитерористичної операції.

40. Психологічні фактори професійної самореалізації рятувальників.

41. Гендерні особливості соціального страху у здобувачів вищої освіти НУЦЗ України.

42. Особливості емпатії у здобувачів вищої освіти різної професійної спрямованості.

43. Психологічні особливості життєздатності курсантів-рятувальників різної навчальної спеціальності.

44. Життєві стратегії рятувальників в ситуації воєнного конфлікту.

45. Індивідуально-психологічні фактори психологічного благополуччя рятувальників в період війни.

46. Вплив війни на психічне здоров'я особистості.

47. Психологічні особливості розвитку резильєнтності рятувальників.

48. Роль особистісних ресурсів персоналу організацій у формуванні захопленості роботою.

49. Психологічні особливості сприйняття населенням України психолога ДСНС.

50. Роль психологічного капіталу в суб'єктивному благополуччі особистості.

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, консультації, контрольні заходи, самостійна робота. Використовуються словесні (пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація, спостереження), практичні методи навчання. В процесі навчання задіюються технічні ресурси та відео метод. В межах навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти виконують науково-дослідну роботу, яка оформлюється у вигляді курсової.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: диференційований залік, іспит, курсова робота реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Перелік завдань для підготовки до іспиту

Модуль I

1. Предмет вивчення експериментальної психології.
2. Критерії наукового знання в психології
3. Закономірності розвитку науки в психології
4. Що таке наукова парадигма?
5. Історичний розвиток наукових парадигм в психології.
6. В чому проявляється «комплекс методологічної неповноцінності» серед науковців-психологів?
7. Основні наукові принципи дослідження особистості в психології.
8. Місце психології в системі наук.
9. Загальне представлення про методологію науки.
10. Характеристика природничо-наукового підходу до дослідження особистості.
11. Характеристика гуманітарного підходу до дослідження особистості.
12. Порівняльний аналіз природничо-наукової та гуманітарних підходів до дослідження особистості в психології.
13. Відмінність «класичної» від «некласичної» психології.
14. Загальна характеристика та різноманітні класифікації наукового дослідження в психології.
15. Основні етапи наукового дослідження в психології.
16. Роль наукової проблеми в психологічному дослідженні.
17. Характеристика та вимоги до наукових гіпотез у дослідженні.
18. Типові помилки при формулюванні гіпотез, мети, завдань, об'єкта, предмета дослідження та інших атрибутів кваліфікаційної наукової роботи.
19. Роль теоретичного аналізу проблеми дослідження в науковій роботі.
20. Критерії якості теоретичних статей.
21. Типові недоліки оглядів літературних джерел науковцями.
22. Академічний плагіат та його різновиди.
23. Етика наукових досліджень в психології. Основні цілі етичних стандартів.

24. Інформаційна згода, постінтерв'ю, конфіденційність як засоби турботи про досліджуваних.
25. Прояви неетичної поведінки в науці.
26. Сумнівні дослідницькі практики та способи протидії ним.
27. Основні джерела збору даних у психологічних дослідженнях.
28. Загальна характеристика неекспериментальних методів в психології.
29. Загальна характеристика методу спостереження.
30. Основні проблеми при застосуванні методу спостереження в психологічному дослідженні.
31. Переваги та недоліки методу спостереження.
32. Різноманітні види спостереження як методу дослідження в психології.
33. Характеристика етапів застосування методу спостереження в дослідженні.
34. Особливості реєстрації результатів при застосуванні методу спостереження.
35. Загальна характеристика методу анкетування.
36. Переваги та недоліки методу анкетування.
37. Правила формулювання запитань в анкеті.
38. Характеристика етапів розробки анкети в психологічному дослідженні.
39. Вимоги до композиції і оформлення психодіагностичної анкети.
40. Характеристика процедури анкетування і правила поведінки анкетеру.
41. Організація та проведення опитування експертів.
42. Загальна характеристика та види методу інтерв'ю в психологічних дослідженнях.
43. Правила інтерв'юєру для якісного проведення інтерв'ю.
44. Переваги та недоліки методу інтерв'ю.
45. Роль архівного методу в психологічних дослідженнях.
46. Види архівних досліджень в психології.
47. Переваги та недоліки архівного методу в психологічних досліджень.
48. Загальна характеристика методу психологічного експерименту.
49. Яким критеріям повинно відповідати дослідження, щоб ми могли зробити висновок про причинно-наслідковий зв'язок?
50. Переваги та недоліки методу психологічного експерименту.
51. Характеристика незалежних змінних в психологічному експерименті.
52. Характеристика залежних змінних в психологічному експерименті.
53. Характеристика побічних змінних в психологічному експерименті.
54. Основні способи контролю впливу побічних змінних в психологічному експерименті.
55. Характеристика етапів проведення експерименту в психології.
56. Аналіз видів експериментів в психологічних дослідженнях.
57. Характеристика та види валідності в психологічному експерименті.
58. Аналіз загроз внутрішньої валідності психологічного експерименту.
59. Аналіз загроз зовнішньої валідності психологічного експерименту.
60. Логіка експериментування. Суть експериментальних планів.

61. Характеристика міжгрупових експериментальних планів.
62. Характеристика внутрішньогрупових експериментальних планів.
63. Загальна характеристика експериментальних планів згідно класифікації Д. Кемпбелла.
64. Аналіз видів доекспериментальних планів в психологічних дослідженнях.
65. Аналіз видів істинних експериментальних планів для однієї незалежної змінної.
66. Характеристика факторних експериментальних планів.
67. Характеристика неповних планів для декількох незалежних змінних: латинський квадрат.
68. Характеристика експериментальних планів для маленьких вибірок. Експериментальні плани з одним досліджуванням.
69. Загальна характеристика квазіекспериментальних планів в психологічних дослідженнях.
70. Аналіз видів квазіекспериментальних планів в психологічних дослідженнях.

Модуль 2

1. Характеристика кризи відтворення результатів психологічних досліджень.
2. Причини виникнення кризи відтворення результатів психологічних досліджень.
3. Можливі шляхи подолання кризи відтворення результатів психологічного дослідження.
4. Сумнівні дослідницькі практики як причина виникнення реплікаційної кризи в психології.
5. Основні вимоги Американської психологічної асоціації до наукових публікацій.
6. Ідея процедури перевірки статистичної значущості нульової гіпотези.
7. Розповсюджені помилки в інтерпретації р-значення статистичної значущості при перевірці гіпотез.
8. Основні статистичні аспекти, які необхідно врахувати при плануванні наукового дослідження.
9. Характеристика помилок I та II роду в дослідженні.
10. Розмір ефекту як показник практичної значущості дослідження.
11. Аргументи зазначення розміру ефекту в наукових звітах.
12. Важливість розрахунку обсягу вибірки в науковому дослідженні.
13. Від яких параметрів залежить розрахунковий розмір вибірки в дослідженні? Їх характеристика.
14. Вибірка та генеральна сукупність: їх співвідношення та характеристика.
15. Стратегії формування вибірок у психологічному дослідженні.
16. Відмінності ймовірнісних від неймовірнісних стратегій формування вибірки дослідження.

17. На які аспекти необхідно звертати увагу при оцінці якості сформованої вибірки?

18. Особливості взаємодії експериментатора з досліджуваними-добровольцями, їх психологічна характеристика.

19. Онлайн-дослідження в Інтернеті: можливості та обмеження, корисні ресурси.

20. Можливі проблеми при формуванні онлайн-вибірки досліджуваних та шляхи їх подолання.

21. Як кількісно оцінити розмір ефекту в дослідженні?

22. Особливості інтерпретації індексів величини розміру ефектів в дослідженні.

23. Типові величини розмірів ефектів в психологічних дослідженнях. Як прийняти рішення про розмір ефекту у вашому дослідженні?

24. Характеристика методу мета-аналізу в психологічних дослідженнях.

25. Проблема накопичення знань в психологічних дослідженнях. Роль мета-аналізу у вирішенні цієї проблеми.

26. Основні етапи застосування мета-аналізу у своєму дослідженні.

27. Особливості представлення та інтерпретації результатів мета-аналітичних досліджень.

28. Проблеми методу мета-аналізу.

29. Навіщо здійснювати статистичний аналіз даних?

30. Особливості презентування результатів власних досліджень спеціалістам, які не знайомі з особливостями статистичного аналізу даних.

31. Особливості підготовки результатів дослідження до статистичного аналізу. Чистка даних.

32. Методи оцінки відповідності даних закону нормального розподілу.

33. Що робити науковцеві, якщо дані не відповідають закону нормального розподілу?

34. Параметри, які впливають на вибір статистичного критерію аналізу даних.

35. Характеристика статистичних критеріїв, які застосовуються при порівнянні емпіричного (спостережуваного) розподілу з теоретичним (очікуваним) (одновибіркові критерії).

36. Характеристика статистичних критеріїв, які застосовуються при порівняння двох емпіричних розподілів.

37. Характеристика статистичних критеріїв, які застосовуються при порівняння трьох і більше емпіричних розподілів.

38. Характеристика статистичних критеріїв, які використовуються для виявлення взаємозв'язків між змінними.

39. Стратегії статистичного доказу ефективності експериментального впливу.

40. Загальна характеристика дисперсійного аналізу.

41. Аналіз видів дисперсійного аналізу.

42. Основні правила науковцям для якісної наукової графіки.

43. Види графіків представлення результатів дослідження в залежності від типів даних.
44. Особливості представлення результатів дослідження в таблицях.
45. Особливості кореляційних досліджень в психології.
46. Коефіцієнт кореляції та його особливості.
47. Проблеми кореляційних досліджень.
48. Характеристика зрізових кореляційних планів.
49. Характеристика лонгітюдних кореляційних планів.
50. Характеристика змішаних кореляційних планів.
51. Характеристика психогенетичних кореляційних планів.
52. Характеристика крос-культурних кореляційних планів.
53. Виникнення і розвиток психологічного тестування.
54. Сучасні проблеми в практиці вимірювання психологічних характеристик особистості.
55. Особливості психологічного вимірювання в психофізіології психофізиці та психометриці.
56. Характеристика та альтернативи репрезентаційній теорії вимірювань С. Стівенса
57. Характеристика суб'єктивних, об'єктивних та проєктивних психодіагностичних методик.
58. Види та характеристики шкал відповідей на запитання в опитувальниках.
59. Класифікації шкал відповідей в психологічному тестуванні. Особливості вимірювальних шкал Гуттмана, Терстоуна та Лікерта.
60. Характеристика основних психометричних властивостей психодіагностичних тестів.
61. Характеристика надійності як внутрішньої узгодженості тесту. Методи оцінки надійності.
62. Характеристика та проблеми класичної тестової теорії.
63. Характеристика та проблеми некласичної тестової теорії.
64. Особливості комп'ютерного адаптивного тестування
65. Випадкова помилка вимірювання та шляхи її зниження.
66. Систематична помилка вимірювання при тестуванні та шляхи її зниження.
67. Характеристика та види валідності тесту.
68. Характеристика змістовної валідності тесту та шляхи її доказу.
69. Характеристика структурної валідності тесту та шляхи її доказу.
70. Характеристика зовнішньої валідності тесту та шляхи її доказу.
71. Підходи до розуміння та шляхи подолання проблеми давання досліджуваними соціальні бажані відповіді при тестуванні.
72. Проблема стандартизації тестових психодіагностичних норм. Стандартні шкали в психології.
73. Етапи розробки психологічного тесту згідно психометричної парадигми.
74. Загальна характеристика експериментальної психосемантики.

75. Порівняльний аналіз психометричної та психосемантичної парадигм конструювання тестів і шкал.

76. Характеристика етапів конструювання тестів згідно психосемантичної парадигми.

77. Характеристика суб'єктивного шкалювання як методу отримання психологічних даних згідно психосемантичної парадигми.

78. Характеристика рангування як методу отримання психологічних даних згідно психосемантичної парадигми.

79. Характеристика сортування як методу отримання психологічних даних згідно психосемантичної парадигми.

80. Характеристика асоціативного експерименту як методу отримання психологічних даних згідно психосемантичної парадигми.

81. Характеристика семантичного диференціалу як методу отримання психологічних даних згідно психосемантичної парадигми.

82. Характеристика репертуарних ґрат як методу отримання психологічних даних згідно психосемантичної парадигми.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, контрольної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку, іспиту та курсової роботи.

Розподіл балів, які отримують здобувачі очної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

- у 5-му семестрі – диференційований залік

Розподіл балів							
Модуль 1							
Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2			
Поточний контроль та самостійна робота							
T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T2.1	T2.2	T2.3	T2.4
до 6	до 6	до 6	до 12 (6+6)	до 6	до 6	до 6	до 6
Модульна контрольна робота 1			Індивідуальне завдання		Сума балів за дисципліну		
до 15			до 31		100		

- у 6-му семестрі – екзамен

Розподіл балів								
Змістовний модуль 3					Змістовний модуль 4			
Поточний контроль та самостійна робота								
T3.1	T3.2	T3.3	T3.4	T3.5	T4.1	T4.2	T4.3	T4.4
до 5	до 5	до 5	до 10 (5+5)	до 10 (5+5)	до 5	до 5	до 5	до 5
Модульна контрольна робота 2			Індивідуальне завдання		Іспит		Сума балів за дисципліну	
до 15			до 10		до 20		100	

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

- у 6-му семестрі – курсова робота

Теоретична частина	Підбір методик	Опис результатів дослідження	Оформлення роботи	Захист курсової роботи	Сума балів
до 20	до 5	до 35	до 10	до 30	100

Примітка: вимоги до організації виконання курсової роботи, нормативи оформлення, приблизна тематика наукових досліджень, приклади оформлення таблиць, наукової графіки, оформлення списку літератури, критерії оцінки якості виконання робіт та правила їх захисту містяться в методичних рекомендаціях до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Експериментальна психологія».

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

- у 5-му семестрі – диференційований залік

Розподіл балів							
Модуль 1							
Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2			
Поточний контроль та самостійна робота							
T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T2.1	T2.2	T2.3	T2.4
-	-	-	-	-	до 6	-	-
Модульна контрольна робота 1		Індивідуальне завдання		диференційований залік		Сума балів за дисципліну	
до 15		до 49		30		100	

- у 6-му семестрі – екзамен

Розподіл балів	
Змістовний модуль 3	Змістовний модуль 4
Поточний контроль та самостійна робота	

T3.1	T3.2	T3.3	T3.4	T3.5	T4.1	T4.2	T4.3	T4.4
-	-	-	-	-	-	до 5	-	-
Модульна контрольна робота 2		Індивідуальне завдання		Іспит		Сума балів за дисципліну		
до 15		до 60		до 20		100		

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

- у 6-му семестрі – курсова робота

Теоретична частина	Підбір методик	Опис результатів дослідження	Оформлення роботи	Захист курсової роботи	Сума балів
до 20	до 5	до 35	до 10	до 30	100

Примітка: вимоги до організації виконання курсової роботи, нормативи оформлення, приблизна тематика наукових досліджень, приклади оформлення таблиць, наукової графіки, оформлення списку літератури, критерії оцінки якості виконання робіт та правила їх захисту містяться в методичних рекомендаціях до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Експериментальна психологія».

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському (практичному) занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті у 5 семестрі в діапазоні від 0 до 6 балів:

6 балів – здобувач освіти вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

4-5 бали – здобувач володіє навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки;

3 бали – здобувач орієнтується в обговорюваній тематиці, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні помилки;

2 бали – здобувач частково орієнтується в обговорюваній тематиці, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні помилки;

1 бал – здобувач слабо володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка повідомлення, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті у 6 семестрі в діапазоні від 0 до 5 балів:

5 балів – здобувач освіти вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

4 бали – здобувач володіє навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки;

3 бали – здобувач орієнтується в обговорюваній тематиці, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні помилки;

2 бали – здобувач частково орієнтується в обговорюваній тематиці, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні помилки;

1 бал – здобувач слабо володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка повідомлення, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті в діапазоні від 0 до 5 балів:

5 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни. Граматично і стилістично без помилок оформлений звіт;

4 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки.

3 бали – завдання виконане частково, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки.

2 бали – завдання виконане частково, у звіті допущені значні граматичні чи стилістичні помилки.

1 бал – завдання виконане частково, у звіті допущені суттєві помилки;

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з чотирьох завдань. У відповіді на поставленні завдання здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульної роботи

15 балів – вірно дані відповіді на чотири завдання з дотриманням всіх вимог до виконання;

13-14 балів – всі завдання виконані повністю, без помилок.

11-12 балів – завдання в основному виконані правильно, є незначні неточності.

8-10 балів – завдання виконані частково, є суттєві помилки, але робота засвідчує знання основного матеріалу.

4-7 балів – робота містить значні недоліки, знання поверхові, але існує часткове розуміння теми.

1-3 бали – виконані лише окремі частини завдань, знання фрагментарні.

0 балів – робота відсутня або не містить жодної правильної відповіді.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання та передбачає перевірку засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу дисципліни, розвитку їх творчого мислення, набутих знань, умінь та навичок і їх застосування під час вирішення практичних завдань. Підсумковий контроль проводиться у формі *диференційованого заліку, усного іспиту та курсової роботи*.

Складання здобувачами усного іспиту здійснюється за екзаменаційними білетами встановленої форми, комплект яких повинен становити не менше 120% від кількісного складу навчальної групи.

Зміст завдань підсумкового контролю формується відповідно до програми навчальної дисципліни, відповіді на які повинні відображати вільне володіння здобувачами обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці, оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Кожен варіант екзаменаційного білету складається з чотирьох завдань. Відповіді на завдання оцінюється за критеріями досягнення нормативних результатів навчання. Основними вимогами є розуміння ідей та положень, здатність вичерпно та аргументовано їх викласти, висловити та обґрунтувати власну позицію з питань, що розглядаються в ході вивчення дисципліни.

Тривалість усного іспиту для одного здобувача не повинна перевищувати 0,5 години (з врахуванням часу на підготовку та відповідь

здобувача). Для уточнення рівня володіння матеріалом дисципліни екзаменатор може задавати додаткові питання.

Здобувач допускається до складання підсумкового контролю, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни.

У разі отримання незадовільної оцінки, перескладання іспиту з дисципліни допускається не більше двох разів.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» або інших відповідних сигналів оповіщення іспит переривається та продовжується вже після відбою.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на **їхнє оскарження**. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання на підсумковому контролі у формі диференційованого заліку (оцінюється від 0 до 30 балів):

30 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст завдань;

23-29 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі завдання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

17-22 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

8-16 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкритий зміст завдань та завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1-7 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту завдань.

Критерії оцінювання знань здобувачів навчання на підсумковому контролі у формі іспиту (оцінюється від 0 до 20 балів):

20 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст завдань;

16-19 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі завдання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

10-15 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

6-9 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом.

Недостатньо розкритий зміст питань та завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1-5 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту завдань.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, вноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання індивідуальних завдань вивчення дисципліни здобувачів залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 4 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

3 бали – у роботі здобувачі загалом правильно виокремили основні положення кожного з джерела та здійснили їх аналіз, узагальнили висновки. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, який включає широкий список джерел;

2 бали – у роботі здобувачі здебільшого правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/наукової роботи:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням

визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно випливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Презентація: 4 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно.

3 бали – переважна більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у

достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота не переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють.;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють.

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації.

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

Критерії оцінювання знань та умінь здобувачів вищої освіти при написанні та захисті курсової роботи:

Оцінюваний параметр	Бали	Критерії
1. Теоретична частина (0-20 балів)		
Відповідність змісту курсової роботи темі дослідження (до 4 балів)	4	Зміст роботи відповідає темі, меті та завданням, плану
	2-3	Зміст роботи відповідає темі, але зроблено помилки в формулюванні мети, завдань чи є невідповідності плану і тексту
	0-1	Зміст роботи лише частково відповідає названим параметрам
Ступінь розкриття теоретичних аспектів теми та коректність використання понятійного апарату (до 4 балів)	4	Повністю розкрито всі теоретичні аспекти теми, понятійний апарат адекватний
	2-3	Не повністю розкрито всі аспекти теми
	0-1	Зроблено суттєві помилки в розкритті теоретичних аспектів проблеми
Логічності, послідовності, аргументованість, ступінь узагальнення матеріалу (до 4 балів)	4	Виклад логічний, послідовний, аргументований. Матеріал узагальнено на високому рівні.
	2-3	Виклад логічний, послідовний, аргументований. Матеріал узагальнено на достатньому рівні.
	0-1	Є серйозні порушення логічності, аргументованості та узагальненості викладу
Обсяг, адекватність та актуальність використаних при написанні роботи матеріалів першоджерел та дотримання етики посилань (до 4 балів)	4	Обсяг, адекватність та актуальність першоджерел відповідає вимогам
	2-3	Є порушення якоїсь з характеристик, в тому числі, відповідності посилань
	0-1	Є порушення кількох характеристик
Перевірка на плагіат (до 4 балів)	4	66 і більше % унікальності
	3	61-65 % унікальності
	2	56-60 % унікальності
	1	50-55 % унікальності
2. Підбір методик (0 – 5 балів)		
Адекватність темі (до 2 балів)	2	Методики адекватні темі
	1	Методики не відповідають темі або не є науковими
Обґрунтованість вибору (до 2 балів)	2	Обґрунтовано вибір всіх методик
	1	Оґрунтовано вибір не всіх методик
	0	Вибір методик не оґрунтовано
Кількість та якість обраних методик (1 бал)	1	Якщо методики достатні для опису феномен
3. Опис результатів дослідження (0 – 35 балів)		
Вміння представляти результати дослідження (таблиці, рисунки) (до 10 балів)	9-10	Всі результати представлено чітко, правильно, з використанням сучасних технологій
	5-8	Деякі таблиці і рисунки представлено неправильно, дані не узагальнені
	0 - 4	Лише деякі або жодна з таблиць чи рисунків зроблені правильно і презентують дані
Опис результатів	9-10	Результати описано повно, логічно, з

(повнота, адекватність, логічність) (до 10 балів)	5-8 0 - 4	поясненнями та у відповідності з теоретичними положеннями. Результати описано недостатньо повно, зроблено помилки, не залучено теоретичні факти чи не пояснено результати. Результати не описано (лише констатовано факти), відсутні пояснення чи вони нелогічні і нечіткі.
Застосування методів математичної статистики (до 5 балів)	5 3 – 4 1 - 2	Застосовано адекватні статистичні критерії, правильно проведено підрахунки Застосовано адекватні статистичні критерії, але допущено помилки Відсутні або застосовані некоректно методи математичної статистики
Обґрунтування результатів (до 4 балів)	4 2-3 0-1	Результати є обґрунтованими Результати обґрунтовані недостатньо Результати необґрунтовані або спроби обґрунтування є невдалими
Якість висновків (до 3 балів)	3 1-2	Висновки відповідають завданням, є чіткими Висновки не повною мірою відповідають завданням, є дуже широкими або, навпаки, локальними
Стилістика та логічність викладення матеріалу; правильне використання спеціальної термінології (до 3 балів)	3 1-2	Викладення логічне, застосована адекватна термінологія, застосовано науковий стиль викладення Викладення не зовсім логічне, застосовано ненаукові стилі викладення
4. Оформлення роботи (0 – 10 балів)		
Дотримання вимог стосовно об'єму роботи (до 3 балів)	3 0	Об'єм роботи відповідає вимогам Об'єм роботи недостатній
Розміщення і форматування тексту (до 4 балів)	4 2-3 0-1	Все відповідає вимогам Частково відповідає вимогам Багато помилок і невідповідностей вимогам
Оформлення списку літератури та посилань (до 3 балів)	3 2 0-1	Оформлено відповідно до вимог Є незначні помилки Багато помилок і невідповідностей вимогам
5. Захист курсової роботи (0 – 30 балів)		
Своєчасність захисту (до 5 балів)	5 0	Перша призначена дата Друга призначена дата
Вміння чітко та стисло викласти основні результати курсової роботи (до 10 балів)	9 - 10 6 - 8 3 - 5 0 - 2	Матеріал представлено чітко, коротко, логічно. Викладено не зовсім послідовно і чітко Здобувач погано орієнтується в матеріалі Доповідь нелогічна, уривчаста
Повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на питання (до 10 балів)	9-10 5-8 0 - 4	На всі питання дано повні, обґрунтовані відповіді Дано відповіді не на всі питання або вони не є достатньо обґрунтованими Відповіді не отримано, отримано на одне питання або вони є поверховими.
Якість презентації (якість представлених слайдів, їх зміст, володіння	5	Розроблено якісні слайди, що відображають зміст роботи. Доповідач добре володіє презентаційним матеріалом.

презентаційним матеріалом) (до 5 балів)	3-4	Розроблена презентація не відображає повний зміст роботи або здобувач не володіє її змістом. Презентація відсутня або вона низької якості, а здобувач в ній не орієнтується.
	0-2	

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними телефонами та планшетами дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. Здобувачі повинні діяти відповідно до політики НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.

6. Викладач буде вдячний, якщо здобувач надасть відгук щодо якості навчання та висловіть свої пропозиції з покращення змісту курсу та форм роботи.

Рекомендовані джерела інформації

Базова література

1. Боснюк В.Ф. Експериментальна психологія: курс лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2018. 192 с.

2. Боснюк В.Ф. Експериментальна психологія: методичні рекомендації до виконання та захисту курсової роботи для здобувачів вищої освіти 3 курсу навчання спеціальності 053 «Психологія» освітньо-професійних програм «Екстремальна та кризова психологія» і «Робота з персоналом». Черкаси: НУЦЗУ, 2025. 26 с.

3. Боснюк В.Ф. Математичні методи в психології: курс лекцій. Мультимедійне навчальне видання. Х.: НУЦЗУ, 2020. 141 с.

4. Грибенюк Г. С. Експериментальна психологія: курс лекцій. Черкаси, 2017. 261 с.

5. Максименко С.Д., Носенко Е.Л. Експериментальна психологія. К.: Центр учбової літератури, 2021. 360 с.

6. Сімко Р.Т. Експериментальна психологія: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2021. 198 с.

7. Туриніна О.Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 206 с.

Допоміжна література

1. Бедан В. Б. Експериментальна психологія: курс лекцій. Одеса : НУ«ОЮА», 2020. 102 с.
2. Бочелюк В., Бочелюк В. Методика та організація наукових досліджень з психології. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 360 с.
3. Малхазов О.Р. Експериментальна психологія: практичний посібник. К.: Талком, 2020. 321 с.
4. Романенко О. В. Експериментальна психологія. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 146 с.

Інформаційні ресурси

1. Боснюк В.Ф. Плейлист освітнього YouTube-канал з навчальної дисципліни «Експериментальна психологія». Режим доступу: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLYZFwbItGkD-mkkHqk-hiPULG0ONpIqE>
2. Офіційний сайт IBM SPSS software. Режим доступу: <https://www.ibm.com/spss>
3. Офіційний сайт Jamovi. Режим доступу: <https://www.jamovi.org/>
4. Офіційний сайт JASP. Режим доступу: <https://jasp-stats.org/>
5. G*Power. Пакет для оцінки статистичної потужності та розрахунку обсягу вибірки в дослідженні. Режим доступу: <http://www.gpower.hhu.de/>

Розробник:

заступник начальника кафедри психології
діяльності в особливих умовах
кандидат психологічних наук, доцент

Валерій БОСНЮК